

Р. СЛОВЦОВ

ВИЛХЕЛМ ЗАВОЕВАТЕЛЯ

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

„Аз, Вилхелм, по прякор Незаконородения“ — диктувал Нормандският херцог първите думи на указа. Тази дума „Незаконородения“ — Вилхелм произнасял вероятно с отмъстителна и горда ирония. Тя му доставяла не малко скръб в детинството, много насмешки и презрения в юношеството. Матилда, дъщерята на Фландърския херцог — по-късно негова жена, която той поискал за годеница, отговорила, че по-скоро ще отиде в манастир, отколкото да се омъжи за незаконороден. Като получил този отговор в Руан, Вилхелм възседнал коня си и заминал за Лил. Той буквално нахлул в херцогския замък в стаята на Матилда и като я хванал за косите, блъснал я на пода. „Ето ти отговорът на незаконородения“! — викал той, като тъпчел с краката си девойката. Когато пристигнали на помощ, Вилхелм вече препускал обратно за Руан. След няколко дни Матилда изпратила своето и на баща си съгласие — смелостта на Вилхелм я покорила. Русокосата принцеса не се излъгала — тя живяла много добре с мъжа си.

Бащата на Вилхелм, херцог Роберт Дявола се оженил за дъщерята на прост ковчезник от град Фалез, красавицата Арлета и синът от такъв „морганатичен“ брак се считал незаконороден. Това не му попретило да заеме нормандския престол след смъртта на Роберт и скоро Вилхелм накарал да произнасят прозвището „батар“ със страх и уважение. Бъдещият завоевател на Англия извършил това, което не се удало след осем века на Наполеон, мечтал за английския престол може би още след своите първи удачни войни със съседите — менското и анжуйското графства. В 1051 г. Вилхелм посетил Англия. Учудил го нормандският характер на двора, където даже кралят старик, Едуард Изповедник, не говорел английски, и той твърдял, че през време на свиждането бездетният крал го назначил за свой наследник.

Претендент на престола след Едуард се явявал граф Кентски, Харолд. Вилхелм намислил да обезвреди съперника и когато този случайно попаднал в неговите ръце, пристигнал със своята флота към нормандския бряг, Вилхелм му предложил ръката на своята дъщеря и го заставил да се закълне, че няма да претендира за английския трон. Всички свети мощи, каквито притежавала Нормандия, всички почитани кости и останки били пренесени в Руан и оставени в двореца. И когато Харолд произнасял своята клетва, Вилхелм

заповядал да махнат покривалото на тая купчина страшни реликви. Графът едва не изгубил съзнание.

Но когато през 1066 г. Едуард умрял, Харолд се отказал и от клетвата, и от невестата и заел престола, макар да имал много врагове и вътре в страната. Вилхелм започнал да готви поход за Англия.

От всички страни, от Нормандия до бреговете на Рейн и даже до Сицилия и Испания, започнали да се стичат при херцога наемни войници, търсачи на приключения и плячка. Едни пристигали пеша, други имали коне, трети командвали малки отряди. Агентите, които вербували тази армия, обещавали всичко в Англия — пари, замъци, богатства, даже жени, красиви саксонки. По всички крайбрежия на Нормандия се строели кораби за флота, който трябвало да пренесе армията на херцога. През август 1066 г. четиридесет големи платноходи и около хиляда малки били готови да пренесат 60,000 пеши и конни войници. Те се събрали в устието на Сона, в залива Сен Валери, очаквайки попътен вятър.

Историците възстановяват далечното минало по стари пергаменти, по каменни разкопки, по легенди и песни. За похода на нормандците в Англия ни разказва с нагледност, необикновена за събитията от преди хиляда години, единственият по своя род документ — знаменитата „бродерия на кралица Матилда“ — дълга 66 метра, от тънко платно, на което доста изкусно са изобразени всички по-главни сцени на похода. Кралицата я поръчала, в благодарност на Бога и в слава на съпруга победител, за черквата в Байе. Тук, в малкото нормандско градче, но вече не в черквата, а в музея, се пази бродерията и до сега.

Походът започнал неудачно. Цял месец очаквали вятър, като че ли се оправдавало името на великолепната херцогска Галерия — „Мора“ — на нормандски „Очакване“. Войската започнала да роптае, но Вилхелм веднага започнал учение. Очакването излязло полезно. На 26 септември тържествената процесия с мощите на св. Валериан минала през лагера. На другия ден духнал вятър и херцогът дал заповед за отплаване. „Мора“ плавала напред — върхът на нейната мачта светел като пътеводна звезда на другите кораби, с голям четириъгълен фенер.

Сутринта на 28 септември нормандците наближили Певенси, близо до Хастингс. Англия на пръв поглед изглеждала безлюден

остров — пристанището било пусто, жителите от близките села се разбягали или скрили в домовете си. Всички кораби благополучно пристигнали и постепенно армията започнала да слиза на брега. Отначало пехотинците, в къси одежди и кожени шапки. После слезли на брега земекопите, оръжейните майстори, обоза.

Най-после слезли конете — тласкани от борда във водата и изплашените животни с гръмко цвилене заплували към брега. Последен слязъл сам Вилхелм. Той толкова бързал да стъпи на английска земя, че се подхлъзнал и паднал. Лоша поличба! Тревожен шепот се разнесъл по редовете: „Бог да ни помогне!“ Но Вилхелм станал и смеейки се, протегнал към войниците ръце, още пълни с пясък: „Какво? — извикал той със своя оглушителен глас. — Аз вече хванах тая земя с ръце и докато тя е у мен — тя е ваша“.

Харолд не бил готов за война, но отказал да изпълни своя стар договор с Вилхелм и доброволно да му отстъпи престола. На 14 октомври станала решителна кървава битка при Хастингс. Харолд и неговият брат били убити. Вилхелм Незаконородения станал Вилхелм Завоевателя.

От Хастингс той потеглил към Дувър, изгорил и превзел крепостта и по стария още римски път, през Кентското графство, се отправил към Лондон. Той не бързал да превземе града, където кипели страстите и се борели партиите, и дочакал докато сами лондончани не отворили пред него вратите. Но преди да се засели в своята нова столица, той започнал да строи крепост, мрачната Тауър на брега на Темза, на която са запазени и досега френските надписи.

На Рождество Христово Вилхелм се коронясал във Уестминстърското абатство, което било тогава накрай града. Той се упътил към черквата направо от своя лагер по улиците, охранявани от нормандски конници. Церемонията по коронясването започнала. Йоркският архиепископ се качил на катедрата, запитал нормандците на галски език — съгласни ли са да признаят за крал Вилхелм Нормандски? После се обърнал със същия въпрос по саксонски към англичаните. Раздали се викове на съгласие — цял ураган от викове напълнил черквата. Войската, която охранявала абатството, с оръжие нахлула в черквата, там като че ли започнал бунт! Изстрели, шум, обща паника и скоро храмът опустял. До олтара останали само Вилхелм, архиепископът и неколцина свещеници. В прозорците на

черквата се появила червена светлина — войниците изпълнили заповедта, получена за случай на бунт, и запалили храма. Епископът с треперещи ръце сложил на Вилхелм короната и той в пустата черква, осветена от пламъците на пожара, се заклел да се грижи за английския народ, както това правели най-добрите английски крале.

Новият крал се настанил в укрепения лагер, близо до Беркинг, и тук като грижлив, методичен нормандец, заповядал да направят инвентаризация на държавните и частни земи. Владенията на всички, които се сражавали против нормандците при Хастингс, били конфискувани и цялата английска аристокрация за един ден обедняла. Градове, села, графства, замъци, пари — всичко било разделено между победителите. И тези, които искали в Англия жени — също получавали такива. Колко богати и красиви вдовици, чиито мъже загинали при Хастингс били насилно омъжени за нормандски офицери! Лъвският пай от плячката се паднала на новия крал. Когато през пролетта на следната година той се върнал в Нормандия, неговите кораби пренесли много злато, монети, черковни скъпоценности, които той раздал на манастирите и цели богатства на папата, в благодарност за неговата помощ и молитви.

Вилхелм, като заминал за родината си, оставил управлението на Англия, по-право казано оная част, която била в ръцете на нормандците, на своя брат, епископ Одон и съвета на велможите. Те разпуснали войниците — започнали се грабежи и насилия и населението, само външно покорно на победителите, започнало да се бунтува. Вилхелм бързо се върнал и успокоил възнението с отстъпки и обещания да не нарушава старите английски закони. На св. Троица 1068 г. в Лондон пристигнала Матилда с децата си и била коронясана. Тук тя родила син Хенрих, четвъртия син на Вилхелм Завоевателя. Това била последната негова радост, а 1068 г. — последната спокойна година на краля. Истинското покоряване на Англия било още напред — с четири кървави вълни залял Вилхелм своето кралство.

Отначало се вдигнала северна Англия, където бунтовниците се събрали около майката на Херолд. После се разбунтувал Уелс. После в устието на Хумберг се появил флотът на датския крал Свен и на неговата помощ възлагали всички свои надежди враговете на нормандците. Едновременно с това започнали да се бунтуват селяните в центъра на страната. Без да се колебае, с неумолима жестокост

Вилхелм потушил тези въстания. Там, където преминал той, оставил пожарища, смърт и глад. Превземането и разрушението на Честър било последния плясък на кървавата вълна през тази година. Вилхелм могъл да прекара спокойно Рождество Христово.

Но още една вълна се вдигнала и завършила разрушението на стара Англия — борбата с духовенството, с манастирите, които криели бунтовниците и със своите богатства ги подпомагали. По искане на Вилхелм папата изпратил в Англия на Пасха 1071 г. трима свои легати. На тържествен събор те узаконили разправата с духовенството: арестували епископите, конфискували църковните имущества, назначили почти цялото духовенство из средата на нормандците.

Сега Англия лежала в краката на своя крал — завоевател, разрушена, ненавиждаща го. А там, зад морето, в неговото херцогство царял мир, спокоен труд в богати градове с високи черкви, тучни полета, манастири — убежище на наука и изкуство. Там поетите прославяли битката при Хастингс наравно с подвизите на героите от Илиадата и Одисеята.

Но и тук вече щастието започнало да се отвърща от Вилхелм. Напуснал го старият му син Роберт, който искал да му бъде дадено управлението на Нормандия. И още по-голяма скръб — умряла кралица Матилда. Погребали я в Кан, втората столица на Нормандия, в женския манастир, построен едновременно с мъжкия манастир на другия край на града, където поръчал за себе си гробница сам Вилхелм. Той останал сам и със старостта му се усилвал и неговия тиранически дух, неговата алчност и скъперничество.

Като истински тиранин той насаждал в Англия феодалните порядки, но не допускател образувател на големи имения и управлявал графствата чрез свои чиновници. Той устройвал Англия така, каквато тя остана и след него.

В 1087 г. Вилхелм се върнал в Руан. Той се почувствувал зле и легнал, а френският крал Филип I искал да се възползва от това и нахлул в Нормандия. Вилхелм направо от постелята се качил на коня и в битката, която станала близо до Мант, се сражавал с такова безстрашие, както и на младини. Боят преминал в улиците на града, обхванат от пожар. Нормандците побеждавали. Вилхелм спрял коня си на площада при черквата. От пламналата черква паднала тежка греда. Изплашеният кон на Вилхелм се изправил на задните крака, хвърлил

конника и с цялата си тежест паднал върху него. Вдигнали краля — той бил в безсъзнание — и го пренесли в Руан. Той умрял след няколко дена.

Завоевателя погребали в Кан. Когато траурният кортеж потеглил към манастира Св. Стефан, избухнал пожар, който бързо обхванал цял квартал на града. Хората, които се събрали да изпроводят останките на херцога, се спуснали към домовете си. И мрачни пламъци осветявали погребението на Вилхелм, както при неговото коронясване. Както и тогава, черквата била пуста.

Службата свършила. Ковчегът, огромен ковчег за висок, едър човек — вече се канели да спуснат в гроба, изкопан в черковния двор. Неочаквано към зеещата дупка се приближил един човек, местен жител, на име Аселен. „Мястото, в което вие искате да погребвате, принадлежи на мен — казал той. — Тук беше къщата на моя баща. Тоя, за когото вие се молите, го взе от него насила. Аз забранявам да погребвате трупа на крадец в моята земя“.

Тъжителят говорел истината. За да не става скандал, монасите му заплатили и Аселен разрешил най-после да погребат завоевателя на Англия.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.